

Malögakungens bröllop

Artiklar i Tidningen Trollhättan
1931 och 1959.

Trollhättan i april 2017

Annika Hjortkap

Enligt en tidningsartikel 18 december 1931 är Malögakungens bröllop en sägen från Engelbrekts tid:

De flesta nu levande vänebor känna väl knappast till mera om Ekholms slott och dess öden än själva namnet och att borgen var belägen på den så kallade Slottsön i Göta älv strax norr om Trollhättan. Slottet som raserades mot slutet av medeltiden eller början av nyare tiden var huvudpunkten för Ekholms län, som bestod av Väne, Flundre och Bjärke härad i Västergötland, Valbo härad på Dal samt delar av Åse och Viste härad i Skaraborgs län. Bland kungligheter, som vistats på Ekholm någon tid nämnes bland andra unionsdrottningen Margareta. Att Ekholms slott vid slutet av medeltiden ej undgick att spela en roll i de blodiga fejder, som under dessa oroliga tider störde lugnet i landet, det visar bland annat följande sägen från våra bygder, som för tidningen Trollhättan upptecknats av en före detta tunhemsbo.

Det var på 1400-talet – under den tid då Engelbrekts bondehär drog fram genom Sverige för att befria landet från det utländska förtrycket. Ekholm styrdes vid denna tid av en dansk fogde, en grym och härsklysten förtryckare som icke blott torterade och pinade sina närmaste underlydande utan även höll hela befolkningen i de närliggande trakterna i synnerligen strama tyglar, för den händelse man ej utan vidare ville underkasta sig det danska oket. Mången oförvitlig svensk man blev utan dom och rannsakan fångslad för någon ofta mycket obetydlig förseelse och hölls fången i Ekholms unkna källarvalv, så länge som det behagade den grymme fogden. Satte man sig till motvärn, då kunde man få plikta för sin uppstudsighet med förlust av livet.

Så behärskade de utländska förtryckarna bygden från den befästa borgen. Men ute bland allmogen jäste missnöjet med förtrycket. Öppet visade man det måhända icke, men i smyg vågade man säga vad man tänkte om förhållandena och smida planer för att få ett slut på förtrycket. De mera uppstudsiga, som hade svårare att finna sig till rätta med förhållandena drogo upp till Halle- och Hunneberg och fingo där en skyddad tillflyktsort, där förtryckarens hämmande arm ej kunde nå dem.

Många av bygdens invånare som ej ville lämna sina gårdar låtsade sig dock vara anhängare av fogden och hans män för att insöva honom i säkerhet, tills omsider en befrielsens dag skulle randas. Bland dessa var också en storbonde i Malöga, kallad Finn Dagson eller ”Kungen i Malöga”. I denne trodde sig fogden på Ekholm ha en vän som han kunde lita på. Att fogden sökte ”Kungens” vänskap berodde också till en del därpå att denne hade en dotter som var en av bygdens fagrade kvinnor. För dotterns skull gjorde sig fogden ofta ärende till Malögakungens gård för att träffa den vackra ungmön.

Finn Dagson förstod nog hur det var fatt med fogden och vari orsaken till de allt tätare besöken låg. Han höll emellertid god min för att inte stöta sig med den mäktige mannen och lät saken ha sin gång. Men dottern var långt ifrån lika medgörlig utan sade tvärtom nej till fogdens alla ömma kärleksförklaringar.

Det var nämligen en annan med i spelet, som det så ofta brukar vara i sådana fall.

Det var prästens dräng i Naglum som den unga flickan skänkt sin kärlek och sin tro. Prästen i Naglums socken hette vid denna tid Mäster Per och drängen, som "Kungens" vackra dotter älskade, hette Olof. Det viskades emellertid i bygden om att drängen stode i ett närmare förhållande till sin husbonde än tjänarens. Han sades nämligen vara son till Mäster Per, vilket måste hemlighållas då den katolska kyrkan förbjöd prästerna att ingå äktenskap. Prästen själv var de svenske trogen men låtsades som så många andra vara en anhängare till fogden för att inte stöta sig alltför mycket med denne.

En vacker dag var Olof försvunnen från prästens gård. Det talades om att han blivit tillfångatagen av fogdens män, då han intet ont anande kommit roende på älven i sin ökstock. Orsaken härtill skulle vara den att han lagt i dagen ett alltför starkt svenskmannasinne. Men den rätta orsaken kände nog både fogden och Olof bättre till. Man visste allmänt att "Kungens" dotter skänkt den raske drängen sin tro, och nu hade fogden velat röja en besvärlig medtävlare ur vägen för att själv få friare händer.

Mäster Per blev emellertid orolig för drängens öde och rodde därför över till Ekholm, där han för att komma i förbindelse med sin son biktade sig för patern på slottet och bland annat omtalade att Olof vore hans son. Omsider kom denna berättelse genom patern till fogdens öron. Han lät då frigiva Olof från fängelset, då han ej vågade hålla prästens son fången av fruktan för att stöta sig med den ansedde Mäster Per, som han ansåg som sin vän.

Så snart den fångne blivit fri igen från fångenskapen rodde han över älven till Malöga för att söka upp "Kungen" och hans dotter. Det var dock icke endast längtan efter den unga kvinnan som drev honom. Han var besluten att hämnas på fogden och störta hans välde och för detta ändamål behövde han stödet av den mäktige Finn Dagson. Efter besöket hos Malögakungen fortsatte han sin färd upp mot Hunneberg för att få den friskara, som däruppe funnit ett skydd för danskarnas förföljelser, med sig i den stundande kampen. På Olofs inrådan drogo nu de samlade allmogemännen i all tysthet ned till Malöga och Stallbacka, medan Olof själv red till Axvalla för att träffa Engelbrekt som just kommit dit på sitt befrielsetåg genom Sverige.

Engelbrekt mottog den flyktande ynglingen vänligt och lovade att hjälpa honom att driva bort danskarna från deras befästning ute i älven. En av hans underbefälhavare fick i uppdrag att med några hundra man draga ned till trakten av Malöga för att förena sig med bönderna och gemensamt med dessa försöka göra ett slut på danskarnas välde.

Fogden hade under tiden ej varit överksam. Så snart Olof försvunnit från bygden utan att någon visste var han fanns, begav han sig ned till Malögakungens gård för att framföra sitt frieri till dottern på stället. Nu blev utgången en annan än vad den tidigare varit vid liknande försök. "Kungen"

själv gav sitt jaord och dottern förmåddes också slutligen att böja sig för faderns vilja och mottaga anbudet från den mäktige friaren. Och så rustade man till bröllop och bjöd samman folk från hela bygden, främst alla anhängare av danskarna för att fira sammanvigningen mellan fogden och Finn Dagsons vackra dotter.

Det såg ut att bliva en lysande bröllopsfest. Folk från alla håll hade kommit tillstädes dels såsom inbjudna och dels endast för att titta på bröllopsståten. Många voro emellertid förvånade över att bruden såg så glad ut. Man visste ju dock allmänt att hon älskat en annan och endast med lock och pock kunnat förmås att giva sitt jaord till fogden på Ekholm. Men man skulle snart få förklaringen.

Alla bröllopgästerna hade just samlats och slottspredikanten beredde sig till att viga samman brudparet. Helt plötsligt blev det liv i bröllopsskaran. Ur mängden av de församlade åskådarna trädde Olof fram.

– Tillbaka munk, annars hugger jag dig i stycken med mitt svärd, ropade han.

Så talar endast den som också kan ställa makt bakom orden. Oroligt blickade den nyss triumferande fogden omkring sig. Låg det måhända någon fara i hotelsen eller kommer den endast från en vettvillig ynglings mun?

En pil ven över mängdens huvuden. Skälvande borrhade den sig in i hjärtat på patern som föll död till golvet. Raskt drog fogden sitt svärd för att slå sig ut genom mängden. Men det var försent. Allt tätare drogs ringen av män med hotande bistra miner kring fogden och hans darrande män. Men från Ekholm steg flammorna mot skyn. Slottet hade antänts av bondehären. Bygden blev befriad från danskarnas ok.

Men bröllopet på Malöga var inte slut i och med att fogden tillfångatogs och danskarnas välde oskadliggjordes. Det var endast präst och brudgum som byttes ut. Det var i stället Mäster Per, som sammanvigde sin son Olof med Malögakungens fagra dotter.

*

Så berättas sägnen ännu i dag från tider som voro oroligare än våra, då det gällde för menige man att med vapenmakt värja sig för de höga utländska herrarnas förtryck. Ekholm slott synes ha blivit uppbyggt efter härjningen på Engelbrekts tid, men dess saga var dock snart all. En ny tid randades då förhållandena blevo annorlunda i mångt och mycket. Men ännu i dag finner man på Slottsön lämningar efter fogdens fasta borg och ännu leder i folktraditionen minnet av de strider som då – för femhundra år sedan – utkämpades här på Göta älvs stränder.

Av Berta Ågren. Regi Reino Erho

PREMIÄR söndagen den 28 juni klockan 14 på FORNGÅRDEN.

Medverkan av bl. a. Folkdanslaget Trollringen.

Förköp hos Älvsborgsslöjd.

Malögakungens bröllop blir årets drama vid forngården

Artikel i Tidningen Trollhättan torsdagen 18 juni 1959

Den 28 juni, söndagen efter midsommar alltså, är det dags för nytt sommarspel vid forngården. Trollhättans teaterförening bjuder då på en ny attraktion och även denna gång är det ett spel, byggt på gammal historia om trollhättebygden.

Liksom förra året heter författaren, eller författarinnan kanske man skulle säga, fröken Bertha Ågren. Sitt motiv har hon denna gången hämtat från år 1434, det vill säga under Engelbrekts dagar.

Denna episod det gäller är väl ett mellanting mellan sann historia och sägen. Spelet heter Malögakungens bröllop och som höres utspelades historien i Malöga.

Fröken Ågren beskriver själv bakgrunden till spelet så här:

Under 1434 fanns det på Ekholms slott, vilket man ju nu tyvärr inte kan se ens lämningar efter, en dansk fogde som regerande trakten. Inom hans domäner bodde i Malöga en storbonde, gemenligen kallas Malögakungen och denne hade en dotter som var mycket vacker.

Vad var naturligare än att fogden fick sina ögon på storbondedottern. Han ville ha ett giftermål till stånd, men det ville nu inte flickebarnet. Nåväl, på den tiden hade de unga flickorna inte så mycket att säga till om, utan pappa Malögabonden, vars verkliga namn var Finn Dagson bestämde att hans dotter skulle bli fogdehustru.

Bröllopsdagen bestämdes och allt var klart för vigseln, men då blev prästen skjuten. Inställd vigsel alltså och den sköts på framtiden några dagar. Under de dagarna hann en av Engelbrekts bondeherrar under ledning av Peder Ulfsson

från Dalsland komma ned till våra bygder, Ekholms slott brändes och fogden dödades.

Detta är alltså den dramatiska handlingen i årets sommarsaga och givetvis har fröken Ågren gjort ett verkligt drama av det hela. Man kan nog redan nu säga att det händer betydligt mera i årets spel än fjolårets och förmodligen kommer åhörarna att fångas i högre grad också.

Repetitionerna har pågått sedan en längre tid tillbaka och nu är man mest varje kväll i full aktion uppe vid forngården. Regissören Reino Erho kör hårt med sitt manskap, av vilka en del är nya för året. Sammanlagt sysselsätter spelet tio man, en mindre styrka än förra årets alltså.

Den 28 juni är det alltså premiär och sedan följer föreställningar under hela sommaren. Ytterligare en turistattraktion i det förut så sevärda Trollhättan alltså.

Foto kring år 1947.
Bild från Innovatums bildarkiv.

Malögakungens bröllop blir sommarspel vid forngården

Artikel i Tidningen Trollhättan torsdagen 25 juni 1959

Så är det dags för sommarspel igen. Uppre vid den idylliska forngården har Trollhättans teateramatörer repeterat minst sagt flitigt under Reino Erhos

ledning sedan en lång tid tillbaka och man vågar väl redan nu säga att årets spel blir bättre än föregående års.

I mångt och mycket beror väl detta på att aktörerna fått mera rutin. Man har tagit vara på de bästa erfarenheterna och av detta byggt upp årets spel som även det har fröken Bertha Ågren som författarinna.

Malögakungens bröllop, är som tidigare nämnts titeln och händelsen som skildras säga ha förekommit under 1400-talet. Det var under den tid vi hade danska fogdar här i landet och en sådan är ju också naturligt nog en av huvudpersonerna.

Skönheten representeras av Vera-Lisa Larsson, bondedottern som skall giftas bort med fogden i ett bröllop som dock aldrig blir av. Det kommer hinder emellan, prästen bli skjuten med mera.

Vi skall dock inte här gå in i detalj på vad som händer på den naturliga scenen vid forngården. Bättre då att var och en själv styr stegen dit när det är premiärdags på söndag. Spelet har något att ge och vi tror nog att det blir fullt ut en lika stor attraktion som förra året, troligen större.

Trollhättans arkipelag: Stallbackaön, Slottsön, Grötholmen, Bockön, Lövön och Kolön. Göta älv med Ladugårdslandet och Överby på västra sidan och Stallbacka industriområde på östra sidan. Trafikanalen till vänster om Stallbackaön och hamnkanalen till höger om densamma. I bakgrunden Stallbackabron som invigdes 1981. Foto av Ulf Svedjeland i juli 1982.

Bild från Innovatums bildarkiv.

En känslig scen i sommarspelet, vigseln som fick förhinder.
Bild från Trollhättans Tidning 25 juni 1959.

Succé för sommarspelen trots regniga vädret *Artikel i Tidningen Trollhättan tisdagen 30 juni 1959*

I söndags klockan tolv kom det välsignade regnet. Det var då för väl att det kom till sist, sade vi till varandra och gladdes med lantbrukarna. Men uppe vid forngården gick regissören Reino Erho nervöst av och an och vred sina händer. Ett störtregn när föreställningen av Malögakungens bröllop skulle börja vore ju inte så roligt precis. Han hade inte behövt oroa sig. Strax före klockan fjorton slutade det snällt att regna och solen tittade till och med fram. Ungefär tvåhundra hade mött upp och det får väl anses vara bra med tanke på den ostadiga väderleken.

Utanför gräsplanen hade långbord ställts upp där konstnären Alex visade sina smycken. Han gör rustika tennsmycken, bland annat hängsmycken av gammalnordisk typ och dekorativa broscher med bland annat hållristningsmotiv. Primitivt och kraftfullt. Kaffe serverades i en härlig femtioliters kopparkittel och folkdanslaget uppförde folkdanser i pauserna och konkurrerade med skådespelarna i sina vackra dräkter.

Teaterföreningens vice ordförande hälsade välkommen och tackade regissören Reino Erho och författarinnan Berta Ågren med blommor. Sedan följde det ena talet efter det andra och blomsterhyllningar i mängd. Att ge sig in på någon recension av pjäsen är ju vanskligt när det gäller amatörer, men att det var ett bygdespel helt i publikens smak det märktes på applåderna.

TROLLHÄTTESPELET
MALÖGAKUNGENS BRÖLLOP
på **FORNGÅRDEN**

Speldagar denna vecka tisdagen den 30/6 kl. 19, onsdagen
den 1/7 kl. 19, lördagen den 4/7 kl. 19, söndagen den 5
kl. 14 och 19.

Förköp hos Älvsborgsslöjd.